

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS

Tutkimuskatsauksia

2008

6

HEIKKI HELIN

Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2007

Verkossa

ISSN 1796-7236

ISBN 978-952-223-124-6

Painettu

ISSN 1455-7266

LISÄTIETOJA

Heikki Helin

p. (09) 310 78394

sukunimi.etunimi@phnet.fi

Esipuhe

Erikoistutkija Heikki Helinin jo perinteeksi muodostunut analyysi suurten kaupunkien tilinpäätöksistä on valmistunut. Analyysi tehtiin reaaliajassa, sillä se oli suurten kaupunkien käytössä kun kaupunginhallituksissa käsiteltiin vuoden 2007 tilinpäätöstä. Tämä oli mahdollista tekijän ja kaupunkien monivuotisen yhteistyön ansiosta.

Tarkastelu osoittaa 10 suurimman kaupungin talouden tilan säilyneen suunnitteen vuoden 2006 tasolla. Vaikka verotulot kasvoivat ja vuosikate parani, ei kaupunkien tulorahoitus riittänyt kattamaan investointeja. Tämän vuoksi kaupungit joutuivat ottamaan edellisvuosien tapaan lisää velkaa.

Markus Laine
Vs. tutkimusprofessori

1 Tilinpäätösyhteenvedon taustaa¹

Tämä on viidestoista Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjoissa julkaistava suurten kaupunkien tilinpäätöstarkastelu². Ensimmäinen tehtiin vuoden 1993 tilinpäätöksistä. Talousarvioyhteenvetoja on laadittu myös 15. Ensimmäinen koottiin vuoden 1994 talousarvioista. Tarkastelussa on mukana 10 asukasluvultaan Suomen suurinta kaupunkia. Kun tässä julkaisussa käytetään ilmaisua suuret kaupungit, tarkoitetaan sillä juuri näitä 10 suurinta kaupunkia.

Tilinpäätösten tarkastelussa on viime vuosina korostunut tarve saada yhteenveto valmiiksi mahdollisimman nopeasti tilinpäätösten valmistumisen jälkeen. Ensimmäisen kerran verkosta tulostettava tilinpäätösyhteenveto tehtiin vuoden 2002 tilinpäätöksistä. Tilinpäätöstietojen kokoamisen ja analysoinnin nopeutta kuvaa se, että tämä yhteenveto oli valmis, kun osa kaupungeista käsitteli tilinpäätöstä kaupunginhallituksessaan maaliskuun 31. päivänä.

Tämä kuten aikaisemmatkin suurten kaupunkien tilinpäätösten ja talousarvioiden yhteenvedot on suurten kaupunkien talousjohdon ja kirjoittajan tiiviin yhteistyön tulos. Tietojen nopea kokoaminen ja välittäminen vähentävät kaupunkien keskinäistä lukujen kyselyä ja päällekkäistä työtä. Samalla se helpottaa kaupungin taloudellisen tilan havainnollistamista, kun se voidaan suhteuttaa muiden suurten kaupunkien tuoreisiin lukuihin.

Tässä esitettyjen tunnuslukujen laskentakaavat ovat Suomen Kuntaliiton tilinpäätösmallin mukaiset. Vertailu tuntuu vuosi vuodelta käyvän vaikeammaksi³, vaikka kirjanpituudistuksen ja muiden muutosten tarkoituksena on sanottu olleen kuntien välisen vertailtavuuden parantaminen.

Valtion toimenpiteiden todellisista vaikutuksista kuntien talouteen on vaikea saada oikeaa kuvaa. Vaikka valtio vahvistaa oman ilmoituksensa mukaan kuntien taloutta sadoilla miljoonilla euroilla, siitä huolimatta kunnat velkaantuvat. Yhteenvedossa kuvataan myös valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntien talouteen vuonna 2007.

¹ Raportin kannessa on tekijän ottama kuva Esplanadipuistossa 6.5.–2.8.2007 olleesta espanjalaisen Nano Valdesin Las Meninas -näyttelystä.

² Julkaisut on lueteltu liitteessä 10.

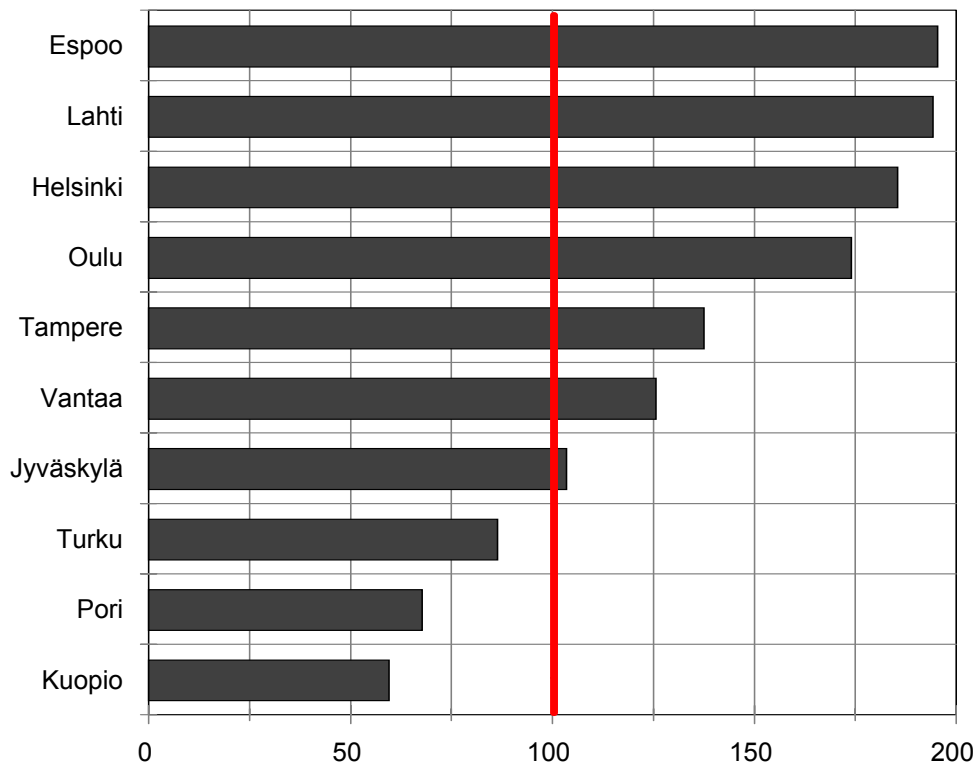
³ Ongelmia aiheutuu mm. toimintojen erilaisesta organisoinnista (tavallinen hallintokunta, liikelaitos, osakeyhtiö), organisaatioiden muutoksista ja erityisesti liiketoiminnan järjestelyistä, tilaaja-tuottajamalleista, suurista kaupoista, konsernipankkijärjestelyistä, uudentyyppisistä investointien rahoitusratkaisuksista ja vastuista.

2 Tulorahoituksen riittävyys

Vuosikatteen ja poistojen suhdetta kuvaa tunnusluku vuosikate prosentteina poistoista. Jos tunnusluku on vähintään sata, on kunnan tulorahoitus määritelmän mukaan tasapainossa (ylijäämäinen). Kun vuosikate on miinusmerkkinen, on talous epätasapainossa (alijäämäinen) ja kunta joutuu turvautumaan ns. ”syömävelkaan”.

Vuosikate % poistoista tunnusluku antaa poistojen alimittaisuuden⁴ takia liian hyvän signaalin kunnan taloudesta. Myönteistä tulkintaa saattaa vahvistaa vielä se, että tuloslaskelma voi päättyä ylijäämään. Samanaikaisesti kunta kuitenkin voi joutua rahoittamaan melkoisen osan investoinneistaan velalla.

Kuvio 1. Vuosikate % poistoista 2007⁵

⁴ Poistojen määrä ei kuitenkaan ole vastannut investointien tasoa. Tämän takia kirjanpitolautakunnan kuntajaosto (20.2.2007) edellytti, että tilinpäätöksen liitetiedoissa esitetään laskelma suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta. Suurten kaupunkien poistot ovat keskimäärin vain kolmannes korvausinvestoinneista

⁵ Eräiden kaupunkien kohdalla on käytetty pelkkiä suunnitelman mukaisia poistoja ja eräiden kohdalla mukana ovat myös arvonalentumiset. Eron vaikutus ei ole merkittävä.

Taulukko 1. Vuosikate % poistoista 2000–2007

Vuosikate % poistoista	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsinki	195	163	34	115	125	111	159	185
Espoo	471	317	182	50	81	143	190	195
Tampere	148	164	169	97	108	107	113	137
Vantaa	129	110	104	-12	32	58	95	125
Turku	120	130	211	108	103	21	74	86
Oulu	258	293	263	180	155	181	195	174
Lahti	-10	133	185	53	79	6	169	194
Kuopio	66	94	158	104	54	68	88	59
Jyväskylä	70	112	117	27	22	48	100	103
Pori	38	120	150	133	126	67	78	68

Kaikkiaan seitsemän kaupungin vuosikate oli vähintään poistojen suuruinen. Näin arvioiden tilanne näyttää kohtuulliselta

Suurten kaupunkien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli 600 milj. euroa. Tulos oli miinusmerkkinen ainoastaan Turussa, Kuopiossa ja Porissa⁶.

Ylijäämää kertyi yhteensä 403 milj. euroa. Kaupunkien tuloslaskelmia ja rahoituslaskelmia ovat viime vuosina heilutelleet erilaiset liikelaitosten järjestelyt ja kaupat⁷.

Luotettavamman kuvan talouden tilasta ja kehityksestä antaa investointien tulorahoitusprosentti. Se kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta⁸ on rahoitettu vuosikatteella. Jos vuosikate ei riitä investointien rahoittamiseen (investointien tulorahoitus % < 100), kunta yleensä velkaantuu. Kaksi keskeistä tunnuslukua antaa siis erilaisen signaalin kunnan talouden tilasta. Ainoastaan Lahden ja Espoon tulorahoitus riitti kattamaan investointien omahankintameno.

⁶ Vuonna 2006 tulos oli miinusmerkkinen Vantaalla ja Turussa.

Vuonna 2005 miinusmerkkinen tulos oli 5 kaupungissa (Vantaa, Turku, Lahti, Kuopio ja Pori).

⁷ Vuoden 2007 tilinpäätöksessä Oulun tuloslaskelmassa on 55 milj. euroa satunnaisia tuottoja, jotka ovat Oulun Energian Siirto ja Jakelu Oy:n yhtiöittämisestä syntyneitä myyntivoittoja.

Vuoden 2006 tuloslaskelmassa oli Helsingin tuloslaskelman satunnaisissa erissä Helsingin Energian sähkönsiirtoverkon myynnistä saatu satunnainen myyntivoitto 130 milj. euroa. Espoon satunnaisissa erissä on E.ON Finland Oyj:n osakkeiden myynnistä saadut satunnaiset tuotot, 363.997.579 €.

Vuoden 2005 tilinpäätöksissä oli Jyväskylän Vesilaitos myynti JE:lle (kaupungin 100 % tytär) 150 miljoonan euron hinnalla, JE rahoitti kaupunkikaupungilta saamallaan 150 milj. euron lainalla. Myyntivoitto 116,2 miljoonaa euroa kirjattiin satunnaisiin tuottoihin. Kauppahinta näkyi investointiosassa myyntituottona ja laina antolainauksen lisääntymisenä.

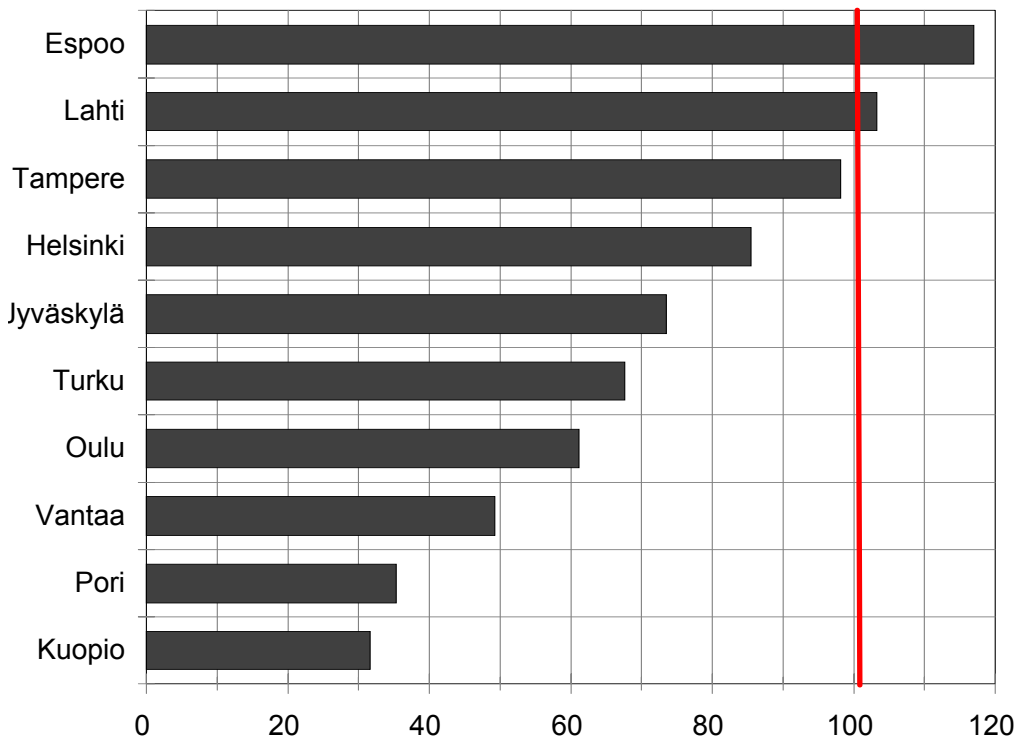
⁸ Investointien omahankintameno = rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestoinnit – rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet. Investointien tulorahoitus % = 100 * vuosikate/investointien omahankintameno.

Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot vuonna 2007 olivat 1 466 milj. euroa. Vuonna 2006 ne olivat 1 294 miljoonaa euroa. Poistot olivat vain 738 (722) miljoonaa euroa ja vuosikate 1 154 (1 028) milj. euroa.

Taulukko 2. Investointien tulorahoitusprosentti 2000–2007

Inv. tulorahoitus %	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsinki	92	76	20	70	78	80	84	85
Espoo	173	88	52	25	51	100	130	117
Tampere	78	80	107	60	65	61	77	98
Vantaa	46	43	45	-6	14	40	61	49
Turku	57	78	100	55	40	6	39	67
Oulu	127	107	92	76	75	123	90	61
Lahti	-5	85	161	34	58	4	82	103
Kuopio	49	67	106	65	34	44	42	32
Jyväskylä	37	60	62	14	14	41	67	73
Pori	26	91	114	103	72	32	33	35

Kuvio 2. Investointien tulorahoitusprosentti vuonna 2007

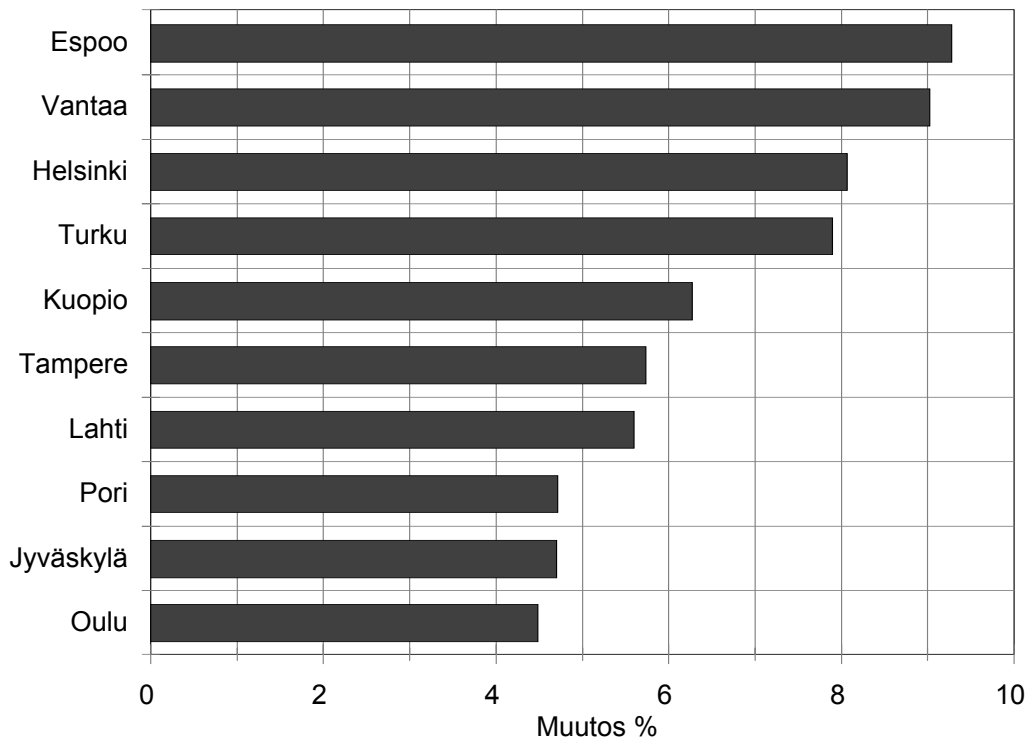

3 Verotulot

Suurten kaupunkien verotulot kasvoivat edellisvuodesta 465 milj. euroa. Kasvusta 323 milj. euroa tuli kunnan tuloverosta. Kiinteistöveron kasvu oli 41 miljoonaa euroa ja yhteisöveron 101 miljoonaa euroa.

Espoon verotulot kasvoivat peräti 9,3 prosenttia. Pienin kasvu oli Oulussa (4,5 %). Oulun verotulojen kasvua vähensi yhteisöveron muita pienempi kasvu. Vantaan, Turun ja Kuopin yhteisövero kasvoi yli 20 prosenttia. (liitetaulukko 2).

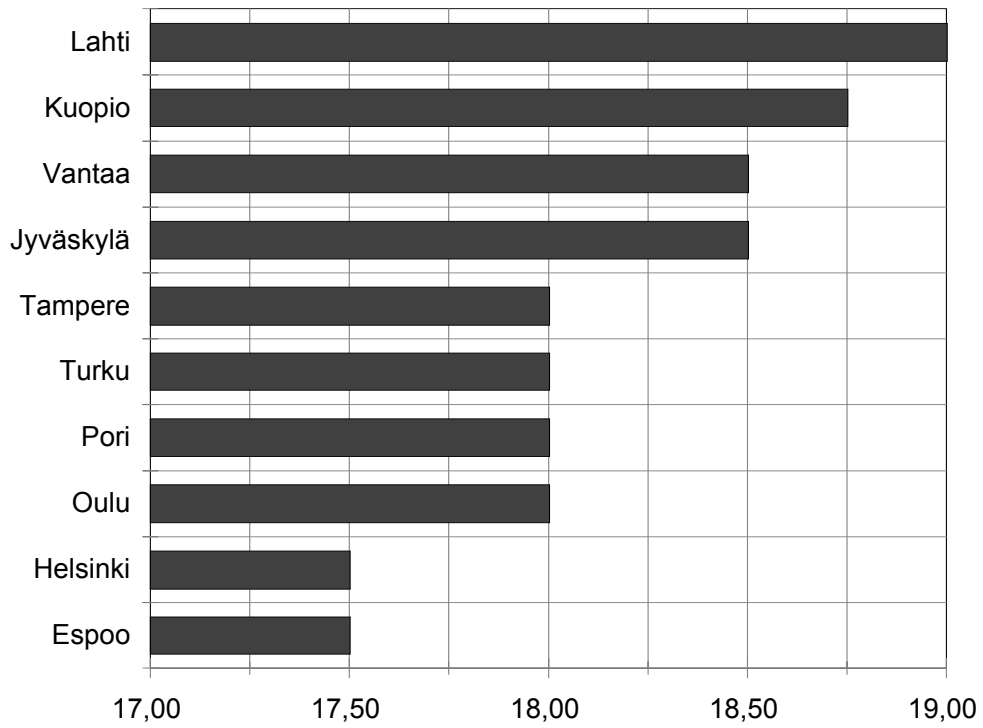
Kuvio 3. Verotulojen muutos % 2007

Vuoden 2007 tilinpäätöksen verotulot on esitetty liitteessä 1.

Kunnan tuloveron kasvua aiempina vuosina hidasti verotuksen keventäminen. Vuonna 2007 valtion korvasi osan kustannustenjaon tarkistuksesta pienentämällä kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä. Tämä lisäsi kuntien verotuloja 185 miljoonaa euroa.

Suurten kaupunkien verotulot ylittivät talousarvioissa arvioidut verotulot. Yhteisövero kertyi Helsingille ja Turulle yli 20 prosenttia talousarvioissa arvioitua enemmän. Kansantalouden vahvan kasvun lisäksi verotulojen kasvuun vaikutti kuntaryhmän jako-osuuden korotus. Kunnan tuloveroa kertyi Tampereella ja Oulussa alkuperäistä talousarviota vähemmän.

Kuvio 4. Veroprosentit 2007

4 Rahoituslaskelma

Suurten kaupunkien käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat edellisvuodesta 192 milj. euroa. Tästä 82 milj. euroa oli Helsingin ja 42 milj. euroa Oulun⁹ investointien kasvua.

Yleensä kaupunkien varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta oli negatiivinen¹⁰. Vuosina 2003 ja 2004 kaikki 10 kaupungin kassavirta oli miinusmerkkinen. Vuonna 2005 oli kolmen kaupungin ja vuonna 2006 kuuden kaupungin kassavirta plusmerkkinen. Vuonna 2006 plusmerkkinen kassavirta oli Helsingissä, Espoossa, Tampereella, Oulussa ja Lahdessa. Yhteensä kassavirta oli –38 milj. euroa.

---

⁹ Oulun investointeja kasvatti Oulun Energian osalta Oulun Energian Siirto ja Jakelu Oy:n yhtiöittämisen yhteydessä toteutettava osakkeiden osto n. 27 milj. euroa sekä Kuusamontien rahoitusjärjestely 13,5 milj. euroa, minkä valtio maksaa investoinnin takaisin vuonna 2009.

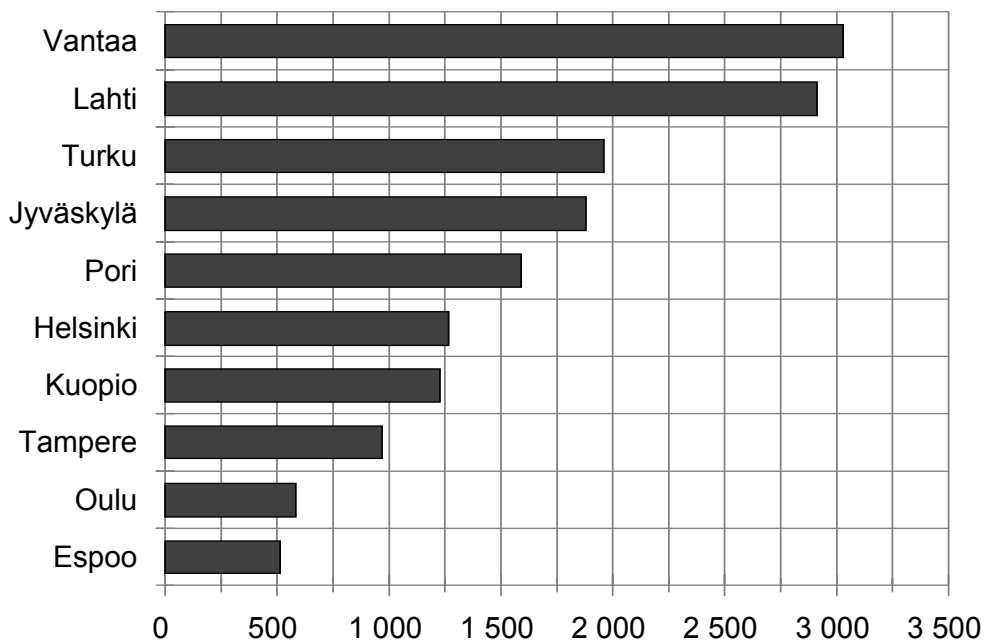
¹⁰ Vuonna 2005 Tampereen, Oulun ja Jyväskylän näin laskettu kassavirta oli plusmerkkinen.

5 Lainat

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen erillä ja niistä laskettavien tunnuslukujen avulla. Vaikka taseesta on käytettävissä monia tunnuslukuja, on niiden antama kuva yleensä samansuuntainen.

Tässä käytetään edellisvuosien pelkästään kunnan ja konsernin asukaslukuun suhteutettua lainakantaa. Lukuihin liittyy vertailuongelmia, koska kunnat ovat organisoineet toimintansa eri tavoin. Yleisimmin käytetty tunnusluku on lainakanta asukasta kohti. Eniten lainoja asukasta kohden on Vantaalla ja vähiten Espoossa¹¹ ja Oulussa.

Kuvio 5. Lainat euroa/asukas vuonna 2007

Lainojenkin vertailuun liittyy monia ongelmia. Lahden konsernipankki lisää kaupungin lainakantaa, joka alkaa läheltä konserninlainakantaa¹². Uuden ongelman kuntien taseiden vertailussa muodostavat vastuut.

¹¹ Esimerkiksi Espoossa on yksityisellä rahoitusmallilla rakennettu useita kiinteistöjä. Niiden rakentamiskustannukset eivät näy kaupungin taseessa velkana, mutta vastuut niistä ovat merkittävät. Espoon tilinpäätöksessä on erilaisia pääomavuokra- ja palvelumaksuvastuita enemmän kuin kaupungin lainakanta.

¹² Lahdessa on ns. konsernipankki, jonka luvuissa ovat myös antolainat tytäryhtiöille (148,3 milj.e). Lahden lainalukuihin vaikuttaa merkittävästi tytäryhtiöiden konsernitalletukset, jotka vaihtelevat vuosittain. Vuoden 2007 lainakannassa niitä on noin 22 miljoonaa euroa.

Lainakanta asukaslukuun suhteutettuna kasvoi eniten Vantaalla, Turussa ja Kuopiossa. Tampereen, Espoon ja Lahden¹³ lainat vähenivät.

Kun kaupunkien tulorahoitus ei ole riittänyt investointien rahoittamiseen, on jouduttu ottamaan lisää lainaa. Velan jatkuva kasvu ilmenee taulukosta 3.

Taulukko 3. Lainamäärän kehitys 2000–2007 milj. e

Lainat milj.e	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsinki	225	204	540	683	796	739	680	718
Espoo	57	56	25	95	116	143	127	121
Tampere	73	81	82	142	167	203	218	199
Vantaa	155	182	247	323	411	467	527	582
Turku	153	120	109	105	105	231	270	343
Oulu	71	56	49	64	80	76	67	76
Lahti	174	158	191	269	225	252	289	289
Kuopio	24	20	34	28	55	62	81	112
Jyväskylä	103	119	121	116	148	159	158	160
Pori	83	72	73	72	71	89	95	107
Yhteensä	1117	1068	1470	1896	2174	2422	2512	2707

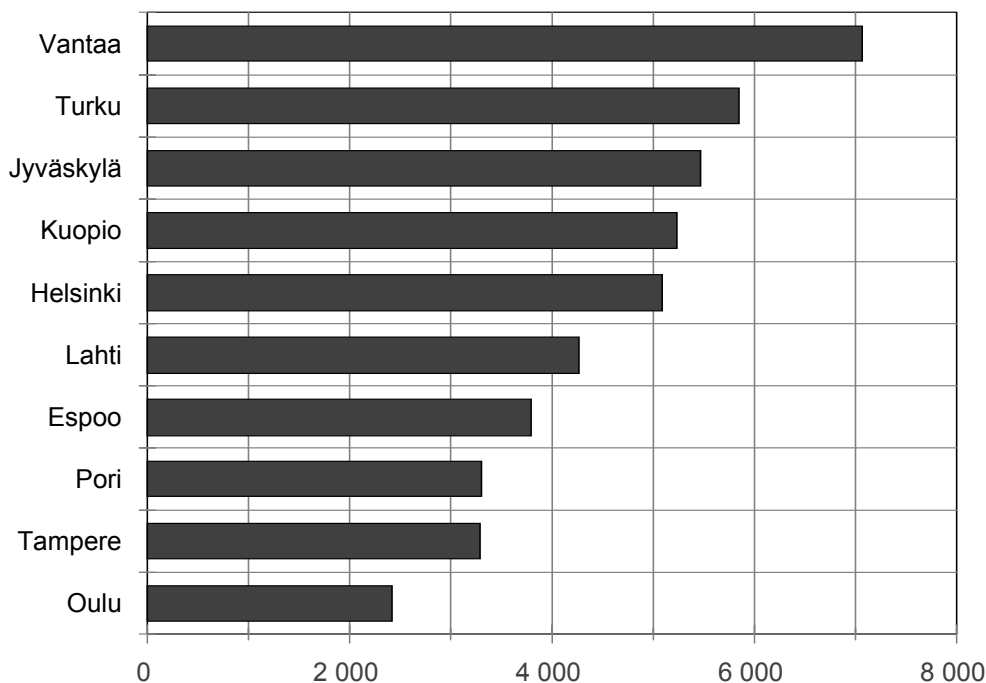
¹³ Jos Lahden lainakannasta poistetaan lainat tytäryhteisöille ja konsernitalletukset, lainakanta säilyi edellisvuoden tasossa.

6 Konsernilainat

Konsernitase täydentää sitä kuvaa, mikä jää kunnan omien lainojen tarkastelussa huomaamatta. Konsernitase eliminoi toimintojen organisoinnista johtuvia eroja, vaikka siihenkin liittyy ongelmia. Eniten konsernilainaa asukasta kohti on Vantaalla ja vähiten Oulussa.

Kaupungeilla oli omaa lainaa 2 707 milj. euroa. Konsernilainoja oli yli kolminkertainen määrä (8 773 milj. e). Kaupunkien oma lainakanta kasvoi 195 milj. euroa ja konsernilainakanta 383 milj. euroa (liitetaulukko 8).

Kuvio 6. Konsernilainat euroa/asukas vuonna 2007

Lahden konsernilainat vähenivät edellisvuodesta. Helsingin konsernilainat kasvoivat 145, Turun 89 ja Vantaan 61 miljoonaa euroa. Asukaslukuun suhteutettuna suurin kasvu oli Turussa.

Kaupungit ovat velkaantuneet konsernienkin kautta. **Konsernilainakanta kasvoi 2000–2007 peräti 3 381 miljoonaa euroa eli noin 63 prosenttia.** Muita suurempi suhteellinen kasvu oli Vantaalla (124 %). Toiseksi suurin kasvu oli Kuopiossa (97 %).

Taulukko 4. Konsernilainakanta 2000–2007 milj. e

Milj. e	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsinki	1 587	1 695	2 159	2 400	2 519	2 523	2 736	2 881
Espoo	735	807	728	827	849	912	885	900
Tampere	361	398	441	528	570	626	664	680
Vantaa	606	678	825	913	1 053	1 206	1 297	1 358
Turku	714	745	775	804	799	881	933	1 022
Oulu	245	241	252	266	310	313	312	316
Lahti	405	307	374	400	397	427	431	423
Kuopio	242	250	287	302	359	407	462	477
Jyväskylä	314	333	392	395	422	442	444	465
Pori	183	192	192	193	195	220	226	250
Yhteensä	5 392	5 645	6 426	7 026	7 472	7 956	8 389	8 773

7 Valtion toimenpiteet ja kuntien talous 2007

Valtion vuoden 2007 talousarviossa todetaan seuraavasti:

Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veropuolustemuutosten kokonaisvaikutuksena **parantavan** kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2006 verrattuna nettomääräisesti 291 milj. euroa ilman indeksikorotuksia ja indeksikorotukset mukaan lukien 424 milj. euroa.

Kuntaliitto totesi hallituksen budjettiriihestä: ”Kuntatalous **vahvistuu lievästi**” (Kuntaliitto tiedottaa 24.8.2006).

Syyskuussa Kuntaliiton tiedote (12.9.2006) oli otsikoitu: ”Valtion budjetti ei korjaa kuntataloutta”. Siinä todettiin mm. seuraavasti:

Budjettiesitys vahvistaa kuntataloutta ilman indeksitarkistuksia vajaalla 300 miljoonalla eurolla.

Kuntien valtionosuudet lisääntyvät merkittävästi, mutta kyse on lähinnä valtion rahoitusosuuden palauttamisesta ennalleen lainsäädännön perusteella ja valtion päättämien hankkeiden rahoittamisesta. Hankkeet sekä kustannustason nousu lisäävät myös kuntien menoja. Lakisääteisten tehtävien valtionosuudet lisääntyvät ensi vuonna 316 miljoonaa euroa ja kuntien rahoitusosuus kasvaa 439 miljoonaa euroa, kokonaismenot vielä tätäkin enemmän. Kuntien toimintamenot kasvavat kaikkiaan noin 1,1 miljardilla eurolla ensi vuonna mm. väestön määrän ja ikärakenteen sekä kustannustason nousun vuoksi.

Valtion budjetissa valtionosuuksia lisätään, mutta toisaalta myös leikataan. Valtionosuuksien kustannustason nousuun tarkoitettujen indeksikorotuksen maksaminen jälleen vajaana, merkitsee kuntien kannalta 40 miljoonan euron valtionosuusleikkausta ja rahoitusvastuun siirtoa kunnille.

Valtion lupaus niin sanotun pakkolainan takaisin maksamisesta kunnille on myönteinen kändöjennus. Velka on syntynyt maksamatta jääneistä valtionosuuksista, eikä sitä voida valtion ahtaiden budjettiraamien takia kohdentaa samoilla perusteilla eli valtionosuuksien kautta kunnille. Yhteensä 185 miljoonan euron summa tuloutetaan kunnille siirtämällä osa kansalaisten ansiotulovähennyksestä valtion vastuulle, jolloin kunnat saavat tavallista enemmän kunnallisveroa.

Valtion talousarvion yhteydessä esitetään vuosittain laskelmat siitä, mikä on budjetin vaikutus kuntien talouteen. Kansanedustaja Hannes Manninen on todennut valtion laskutavasta seuraavasti (Täysistunnon pöytäkirja PTK 151/2002 vp): ”– – **minusta valtiovarainministeriö käyttää täysin vastuuttomasti sanoja ”vahvistaa kuntataloutta”**. Ensinnäkin pitää muistaa, että tässä hän tarkastellaan valtionosuuden muutosta ja sitä, miten verotulopohja ja tehtävät, nämä muutokset, valtion päätöksillä muuttuvat. – – Valtion tarkastelussahan on ainoastaan se rahamäärä, mikä valtion budjetin kautta kunnille on annettu edellisenä vuonna, ja sitten on laskettu, paljonko seuraavana vuonna, mutta se ei kerro ollenkaan siitä, vahvistuuko kuntatalous vai heikkeneekö se. Siihen tarvitaan paljon laajempi kokonaistarkastelu koko kuntatalouden osalta.”

Kuntien taloutta ovat kiristäneet vajaina tehdyt indeksitarkistukset. Lain mukaan tällainen menettely on ollut mahdollista, mutta kuntataloutta se on kiristänyt. Vajaiden tarkistusten vaikutus kumuloituu. Liitteessä 9 olevasta Kuntaliiton taulukosta ilmenee, että vuosien 2001–2007 vajaiden indeksitarkistusten takia **valtionosuuksien taso oli vuonna 2007 peräti 378 miljoonaa euroa alempi kuin jos**

tarkistukset olisi tehty täysimääräisinä. Kunnilta jäi vuosina 2001–2007 valtionosuuksia saamatta tämän takia peräti 1,6 miljardia euroa.

Kun hallitus ei halunnut maksaa kunnille kuuluvaa 502 miljoonan erää lain mukaan vuonna 2005, se muutti lakia ja jaksotti takaisinmaksua. Menettelyä kutsuttiin virheellisesti pakkolainaksi, vaikka kyse on yksinkertaisesti valtionosuuksien leikkauksesta. Vuosina 2005 ja 2006 kuntien valtionosuuksia leikattiin tällä tavalla noin 650 miljoonaa euroa.

Vanhasen hallitus ei ole keventänyt verotusta kuntien kustannuksella kuten sen edeltäjien aikana tehtiin. Verotulojen vähennykset on kompensoitu valtionosuuksia lisäämällä. Tästä johtunut valtionosuuksien kasvu ei ole vahvistanut kuntataloutta, mutta ei onneksi heikentänytkään.

Jonkinlaisen kuntatalouden paradoksina voidaan pitää sitä, että hallitus toisensa jälkeen on vuosittain vahvistanut kuntataloutta, joka on ollut kuitenkin vaikeuksissa ja velkaantunut.

Ehkä käsitteiden selventämiseksi olisi pohdittava, milloin valtion toimet vahvistavat kuntataloutta. Jos valtion osuus palvelujen rahoittamisessa ei kasva, valtio tuskin vahvistaa kuntataloutta. Aina ei valtion rahoitusosuuden kasvukaan vahvista kuntataloutta, jos se on johtunut verotulojen menetysten kompensoinnista.

Liitteessä 9 on esitetty valtion vuoden 2007 talousarvion tietoja valtion toimenpiteiden vaikutuksesta kuntien talouteen.

8 Yhteenvedo

Yleiskuva koko kuntatalouden kehityksestä 2007

Tilastokeskus tiivistä ennakkotietojen perusteella kuntien vuoden 2007 talouskehityksen tiedotteessaan ”Kuntien lainakanta ylitti viime vuonna kahdeksan miljardia euroa”¹⁴:

Kuntien velkaantumisen jatkui edelleen vuonna 2007. Tilastokeskuksen keräämien tilinpäätösarvojen mukaan lainakanta nousi jo 8,2 miljardiin euroon. Lainakannan kasvu oli kuitenkin hieman aiempia vuosia hitaampaa. Asukasta kohti laskettuna kuntien lainakanta oli 1 559 euroa. Kuntien yhteenlaskettu vuosikate kohosi yli 1,9 miljardiin euroon, vaikka vielä talousarvioissa sen ennustettiin jäävän 1,4 miljardiin. Kuntien toimintakate heikkeni vuonna 2007 aikaisempia vuosia enemmän, lähes 6 prosenttia. - - Kuntien toimintakatteiden 1,12 miljardin euron heikkeneminen voitiin kokonaan kattaa verotulojen 1,13 miljardin nousulla. Kun verotuloihin vielä lisätään valtionosuuksien 259 miljoonan euron lisäys sekä korko- ja muiden rahoitustulojen noin 80 miljoonan euron kasvu, parantivat kuntien vuosikatteen 13 prosentilla vuodesta 2006.

Vuonna 2007 kuntien yhteenlaskettu vuosikate kattoi poistoista 131 prosenttia, mikä on selvästi viime vuosia enemmän. Vuosikate riitti kunnissa kattamaan vajaat kaksi kolmannesta investoinneista ja kuntayhtymissä runsaat puolet.

Investointeihin kunnat ja kuntayhtymät arvioivat vuonna 2007 käyttäneensä noin 3,7 miljardia euroa. Tämä on 96 miljoonaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Ainoastaan noin 26 prosenttia kuntien investoinneista voitiin rahoittaa investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla ja investointihyödykkeiden myyntituloilla. Pitkäaikaisia lainojaan kunnat ja kuntayhtymät lyhensivät runsaalla miljardilla eurolla ja ottivat uutta pitkäaikaista lainaa noin 1,6 miljardia.

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi totesi tiedotteessaan (6.2.2008) ”Malttia kuntien menokehitykseen” kuntatalouden yleiskuvan näyttävän viime vuoden tilinpäätöstietojen valossa ennätysellisen hyvältä.

Suomen Kuntaliiton tiedotteen mukaan kuntatalous vahvistunut, mutta kuntien väliset taluserot pysyneet huolestuttavan suurina.(6.2.2008)

Suurten kaupunkien vuosi 2007

Seitsemän kaupungin (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Lahti ja Jyväskylä) vuosikate oli poistoja suurempia. Investointien rahoittamiseen vuosikate riitti vain Espoossa ja Lahdessa.

Verotulot kasvoivat suurissa kaupungeissa 7,5 prosenttia. Kunnan tuloveron kasvu oli 6,1 prosenttia, yhteisöveron 16,5 prosenttia ja kiinteistöveron 12,2 prosenttia. Pääosa kasvusta oli tuloveron kasvua. Mikään kaupunki ei korottanut veroprosenttia vuodelle 2007.

Kun toimintakate heikkeni 312 milj. euroa, verotulot ja valtionosuudet kasvoivat 515 milj. euroa, parani vuosikate 125 milj. euroa.

¹⁴ Tässä on vain tiedotteen keskeisimpiä tietoja ja mukana ei ole kuntayhtymiä koskevia tietoja.

Taulukko 5. Eräitä vuoden 2007 tilinpäätöksen tunnuslukuja¹⁵

2007	Asukas- luku 31.12.2007	Tulovero- prosentti 2007	Vuosi- kate % poistoista	Investointien tulorahoitus- prosentti	Laina- kanta e/asukas
Helsinki	568 400	17,50	185,1	85,3	1 263
Espoo	237 968	17,50	194,9	116,9	508
Tampere	207 866	18,00	137,1	98,0	959
Vantaa	192 522	18,50	125,1	49,1	3 025
Turku	175 286	18,00	86,0	67,5	1 956
Oulu	131 309	18,00	173,6	61,1	579
Lahti	99 301	19,00	194,0	103,1	2 908
Kuopio	91 320	18,75	59,1	31,5	1 225
Jyväskylä	85 402	18,50	103,2	73,4	1 871
Pori	76 234	18,00	67,5	35,1	1 584
Yhteensä	1 865 608	18,18	156,3	78,7	1 451

Suurten kaupunkien investointien omahankintamenot olivat 1 466 milj. euroa. Vuonna 2006 ne olivat 1 294 miljoonaa euroa. Poistot olivat vain 738 (722) miljoonaa euroa ja vuosikate 1 154 (1 028) milj. euroa.

Tilikauden yhteenlaskettu tulos oli 600 milj. euroa ja ylijäämää kertyi 402 miljoonaa euroa. Luvut ovat edellisvuotta pienemmät, mutta vuoden 2006 lukuja kasvatti Espoon sähköyhtiön myynti. Varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirta oli – 38 miljoonaa euroa.

Kaupunkien lainakanta kasvoi 195 milj. euroa ja konsernilainat kasvoivat 383. euroa. Kaupunkien velkaantuminen siis jatkui¹⁶.

Tarkastelu osoittaa, että suurten kaupunkien taloudessa ei kovin suuria muutoksia tapahtunut vuoteen 2006 verrattuna. Tulevaa kehitystä varjostaa se, että tulot tuskin kasvavat viime vuosien vauhdilla ja menojen kasvusta on tehty jo päätöksiä.

¹⁵ Tuloveroprosentista yhteensä rivillä on aritmeettinen keskiarvo. Muissa on ns. painotettu keskiarvo. Lainakannasta se saadaan laskemalla yhteen 10 kaupungin lainamäärä ja jakamalla se kaupunkien yhteenlasketulla asukasluvulla.

¹⁶ Valtion vuoden 2007 talousarviossa odotettiin yli 40 000 asukkaan kaupunkien lainakannan supistuvan. Lisäksi siinä arvioitiin erityisesti yli 100 000 asukkaan kuntien vuosikatteen paranevan.

Liitetaulukko 1. Verotulot ja valtionosuudet 2007 (milj. e)

2007	Vero- tulot	Kunnan tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteis- tövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	2 262	1 861	262	138	181	2 444
Espoo	1 084	889	143	52	-3	1 082
Tampere	667	561	74	31	180	847
Vantaa	708	599	59	49	96	804
Turku	541	460	52	29	242	783
Oulu	425	353	56	16	78	503
Lahti	290	255	18	17	102	392
Kuopio	264	232	16	16	91	355
Jyväskylä	252	216	18	18	58	309
Pori	206	184	14	9	142	348
Yhteensä 2007	6 699	5 609	712	377	1 167	7 866
Yhteensä 2006	6 235	5 286	611	336	1 116	7 351

Liitetaulukko 2. Verotulojen ja valtionosuuksien muutos % 2007

Muutos %	Vero- tulot	Kunnan tulovero	Yhteisö- vero	Kiinteis- tövero	Valtion- osuudet	Vero- rahoitus
Helsinki	8,1	6,5	17,6	13,1	4,3	7,8
Espoo	9,3	8,0	15,3	16,2		8,5
Tampere	5,7	4,8	12,0	9,1	3,9	5,3
Vantaa	9,0	7,2	25,1	15,4	6,0	8,7
Turku	7,9	5,9	34,5	2,8	5,8	7,2
Oulu	4,5	5,1	0,3	5,9	4,5	4,5
Lahti	5,6	4,5	16,4	12,7	7,2	6,0
Kuopio	6,3	4,2	23,2	26,8	5,7	6,1
Jyväskylä	4,7	4,0	13,4	5,2	6,6	5,0
Pori	4,7	4,0	15,9	6,4	4,4	4,6
Yhteensä 2007	7,5	6,1	16,5	12,2	4,5	7,0

Liitetaulukko 6. Vuosikate, poistot, tulos sekä ali/ylijäämä 2007 (milj. e)

2007	Vuosi- kate	Poistot	Tilikauden tulos	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Helsinki	544,8	294,2	363,0	257,8
Espoo	168,2	86,3	80,6	19,9
Tampere	116,8	85,2	31,6	21,7
Vantaa	76,2	60,9	15,2	13,8
Turku	47,0	54,6	-3,7	-9,0
Oulu	95,0	54,8	96,2	95,9
Lahti	50,3	26,0	28,9	13,4
Kuopio	19,4	32,8	-13,4	-13,5
Jyväskylä	20,3	19,6	2,0	2,0
Pori	16,0	23,8	-0,3	1,0
Yhteensä 2007	1 154,0	738,2	600,1	403,0
Yhteensä 2006	1 028,7	722,0	1 007,7	496,6

Liitetaulukko 7. Rahoituslaskelman lukuja 2007 (milj. e)

2007	Käyttömai- suusinvestoinnit	Rahoitus- osuudet investointi- menoihin	Käyttömai- suuden myyntitulot	Investointien omarahoitus- osuus	Vars. toim. ja inv. netto kassavirta	Rahoitus- toiminnan nettokassa- virta	Kassa- varojen muutos	Kassa- varat 31.12.
Helsinki	648,6	9,6	123,9	639,0	6,0	46,5	52,5	780,6
Espoo	146,8	2,8	38,0	144,0	30,0	16,9	46,9	792,5
Tampere	121,8	2,6	23,3	119,2	0,1	-13,8	-13,7	145,7
Vantaa	157,6	2,4	28,5	155,2	-72,3	94,9	22,6	67,1
Turku	75,1	5,5	23,7	69,6	-11,0	74,5	63,5	202,5
Oulu	160,3	4,7	74,4	155,6	58,1	-43,1	15,0	129,3
Lahti	51,4	2,6	8,3	48,9	6,4	-0,7	5,8	101,2
Kuopio	72,0	10,5	11,5	61,5	-38,1	33,9	-4,2	9,7
Jyväskylä	30,2	2,6	21,2	27,6	-0,7	5,6	5,0	9,8
Pori	47,5	1,8	12,2	45,7	-16,9	14,2	-2,7	7,5
Yhteensä 2007	1 511,4	45,2	364,9	1 466,2	-38,2	228,9	190,7	2 245,7
Yhteensä 2006	1 319,4	25,0	1 119,8	1 294,4	734,4	-83,9	631,7	2 046,2

Liitetaulukko 8. Lainat ja konsernilainat ja niiden muutos 2007

	Lainakanta 31.12., milj.e	Laina- kanta e/asukas	Konserni- lainat milj.e	Konserni- lainat e/asukas	Lainat muutos milj.e	Lainat muutos e/as.	Kons.lainat muutos milj.e	Kons.lainat muutos e/as.
Helsinki	718	1 263	2 881	5 069	38,0	59	145,0	223
Espoo	121	508	900	3 782	-6,6	-34	15,2	17
Tampere	199	959	680	3 272	-18,9	-99	16,4	55
Vantaa	582	3 025	1 358	7 052	55,0	246	61,0	214
Turku	343	1 956	1 022	5 829	73,3	418	89,2	509
Oulu	76	579	316	2 406	9,0	64	4,0	9
Lahti	289	2908	423	4 260	-0,4	-19	-8,2	-108
Kuopio	111,8	1 225	477	5 225	31,1	337	15,4	149
Jyväskylä	160	1 871	465	5 449	1,8	7	21,6	213
Pori	107	1584	250	3 287	12,9	344	23,3	311
Yhteensä 2007	2 707		8 773		195		383	
Yhteensä 2006	2 512		8 390		352		621	
Yhteensä 2005	2 422		7 967		711		1 226	

Liite 9. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntien talouteen 2007

Valtion vuoden 2007 talousarvion osana olevassa peruspalvelutarkastelussa todettiin kunnallistalouden kehityksestä mm. seuraavasti:

Vuonna 2007 kuntien ja kuntayhtymien vuosikate paranee vuoden 2006 ennakoidusta noin 2,0 mrd. eurosta noin 2,2 mrd. euroon ja ylittää noin viidenneksellä käyttöomaisuuden poistot. Tilikauden tuloksen arvioidaan olevan noin 0,7 mrd. euroa positiivinen. Rahoitustilanteen ennakoitu koheneminen perustuu verotulojen ja valtionosuuksien yhteensä noin 5 prosentin kasvuun sekä toimintamenojen kasvun hidastumiseen noin 4 prosenttiin. Verotulojen arvioidaan kasvavan 5 %, mikä pitää sisällään kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon tarkistuksen viimeisen erän aikaistamisen vuodelle 2007. Tämä lisää kuntien tuloja 185 milj. euroa ennakoitua enemmän

Vuodesta 2005 vuoteen 2007 kuntien vuosikate paranee sisäasiainministeriön kuntaosaston ennusteen mukaan kaikissa kuntaryhmissä. Taloudellisen tilanteen paranemisesta huolimatta alle 2 000 asukkaan kuntien vuosikate jää huomattavasti alle poistojen ja tilanne vuosikatteella tarkastellen heikkenee jälleen vuonna 2007 vuoteen 2006 verrattuna. **Erityisesti yli 100 000 asukkaan kunnissa vuosikate paranee.** Useilta vuosilta kertynyttä, kumulatiivista alijäämää oli vuoden 2005 lopussa 177 kunnalla yhteensä noin 433 milj. euroa. Kertynyt alijäämä kohdistui 80-prosenttisesti alle 10 000 asukkaan kuntiin.

Kuntien lainakanta kasvaa vuodesta 2005 vuoteen 2007, mutta vuoteen 2006 verrattuna lainakannan kasvu on olematon koko maan tasolla v. 2007. Tämä johtuu siitä, että **yli 40 000 asukkaan kunnissa lainamäärän arvioidaan pienenevän niiden hyvän taloudellisen tilanteen vuoksi.** Lainakannan kasvu jatkuu kuitenkin voimakkaana pienissä kunnissa.

Valtion toimenpiteistä todettiin seuraavasti:

Valtion toimenpiteet lisäävät tai vähentävät kuntien ja kuntayhtymien menoja ja tuloja toiminnan muutosten, budjettipäätösten, valtionosuuksien indeksitarkistusten, valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen sekä verotuksen ja sosiaaliturvamaksujen muutosten johdosta. Vuonna 2007 arvioidaan edellä lueteltujen perusteiden vaikuttavan kuntien ja kuntayhtymien talouteen vuoteen 2006 verrattuna seuraavasti:

Vuonna 2007 kuntien yhdistymisavustuksiin osoitetaan 55 milj. euroa, mikä on noin 30 milj. euroa vuotta 2006 enemmän. Kuntien harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen määräksi ehdotetaan 12 milj. euroa, jossa on vähennystä 14,5 milj. euroa.

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen sekä Sosiaalialan kehittämishankkeen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään 75 milj. eurolla. Tästä käytetään valtionosuusprosentin korottamiseen noin 70,7 milj. euroa, erityislastentarhanopettajien palvelujen saatavuuden parantamiseen 1,0 milj. euroa, päivätoiminnan laajentamiseen koskemaan kaikkia vaikeimmin vammaisia sekä tulkkipalvelujen lisäämiseen 7,8 milj. euroa, omaishoitajille järjestettävän vapaan lisäämiseen 7,8 milj. euroa, elatustuen korottamiseen 2,5 milj. euroa, perhehoitajien saatavuuden parantamiseen 0,5 milj. euroa sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukeen 1,8 milj. euroa. Näiden uudistusten arvioidaan lisäävän kuntien menoja v. 2007 yhteensä 63 milj. euroa.

Osana kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukemiseksi tehtyjä toimenpiteitä toimeentulotuesta poistettiin asumismenojen omavastuu 1.9.2006 lukien. Kustannukset korvataan kunnille täysimääräisinä lisäämällä valtionosuuksia yhteensä 14 milj. eurolla v. 2006 ja 26 milj. eurolla v. 2007.

Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin on 40 milj. euroa, josta vajaat 15 milj. euroa on kansallisen terveydenhuollon hankkeen kehittämishankkeisiin ja pandemiaan varautumiseen sekä runsaat 25 milj. euroa Sosiaalialan kehittämishankkeeseen ja Alkoholiohjelman hankkeisiin.

**Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen
valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2006 vuoteen
2007**

	menot	tulot
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset		
Valtionosuusuudistukseen liittyvät siirtymätasaukset		+6
Työmarkkinatukiudistuksen rahoitusmuutokset:		
— TM, passiivinen työmarkkinatuki (yli 500 päivää)	-15	
— SM, uudistukseen liittyvä siirtymäkauden kompensatio		-15
SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus		-15
SM, kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		+30
STM, laskennallinen valtionosuus:		
— kansallinen terveysthanke, valtionosuus-%:n korotus		+50
— sosiaalialan kehittämishanke, valtionosuus-%:n korotus		+8
— perhehoitajien saatavuuden parantaminen	+2	+1
— tulkkipalvelujen lisääminen	+5	+2
— omaishoitajien vapaan lisääminen	+23	+8
— erityislastentarhanopettajien palvelujen saatavuus	+3	+1
— vammaisten päivätoiminnan laajentaminen	+18	+6
— elatustuen korottaminen	+7	+3
— kotihoidontuen sisarkorotus ja eräät täsmennykset	+5	+2
— asumismenojen omavastuun poiston kompensatio		+13
STM, toimeentulotuen asumismenojen omavastuun poistaminen	+26	+13
STM, kehittämishankkeet	-14	-14
STM, lasten ja nuorten psykiatria	-4	-4
OPM, lisäkoulutuksen oppisopimuskiintiön korottaminen	+7	+7
OPM, kouluhyvinvoinnin hanke		+4
OPM, aamu- ja iltapäivätoiminnan korvattavan tuntimäärän lisäys		+7
OPM, ammatillisen koulutuksen näytöt	+2	+1
OPM, perusopetuksen tietoliikenneyhteydet		+1
OPM, perustamishankkeet		-21
OPM, ammatillinen lisäkoulutus		+1
OPM, ammattikorkeakoulut, hankerahoitus		-5
Yhteensä	+65	+90
2. Indeksikorotukset 2,0 % (75 % täysimääräisestä 2,4 %:n kustannustason noususta ja 75 % v. 2005 0,2 %-yks. suuruisesta korjauksesta)		
OPM, josta		+62
— kunnat (77 %)		+48
— yksityiset (23 %)		+14
STM		+82
SM		+3
Yhteensä,		+147
josta kunnat		+133
3. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus		
OPM, josta		+23
— kunnat		+18
— yksityiset		+5
STM		+63

Yhteensä, josta		+86
kunnat		+81
4. Verotuksen ja maksujen muutokset		
Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen pienentäminen		+185
(valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen viimeisen erän maksamisen aikaistaminen)		
Valtionverotuksen ansiotulovähennyksen ja tuloveroasteikon muutosten (ns. tupo-kevennykset) vaikutus kuntien verotuloihin		-17
Matkakuluvähennyksen enimmäismäärän korottaminen		-7
Tupo-kevennysten ja matkakuluvähennyksen korotuksen kompensointi kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä alentamalla		+24
Yhteensä		+185
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä		
— ilman indeksikorotuksia	+65	+356
— indeksikorotukset mukaan lukien	+65	+489
Netto ilman indeksikorotuksia		+291
Netto indeksikorotukset mukaan lukien		+424

Opetus- ja kulttuuritoimen alalla on tarkoitus toteuttaa eräitä toiminnallisia muutoksia, joilla on vaikutusta kuntien tuloihin ja menoihin. Kouluyhdyntöjen tueksi käynnistetään laaja valtakunnallinen toimenpidekokonaisuus, johon kohdennetaan v. 2007 yhteensä 8 milj. euroa, josta valtionavustuksina kunnille ja kuntayhtymille noin 4 milj. euroa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan korvattavan tuntimäärän lisäys kolmesta neljään tuntiin lisää kuntien valtionosuuksia 7 milj. eurolla. Ammatillisen koulutuksen näyttöjen käyttöönotto vuodesta 2006 vaikuttaa myös kuntien tuloihin ja menoihin. Näyttöjen käyttöönoton laajenemisen myötä kuntien menojen arvioidaan kasvavan v. 2007 noin 2 milj. eurolla ja valtionosuudet 1 milj. eurolla. Tietoliikenneyhteyksien parantamiseen liittyviin investointeihin lisätään valtionavustusta 1 milj. euroa v. 2007. Oppisopimusopiskelijoiden lisäkoulutukseen kohdennetaan lisää rahoitusta siten, että kuntien tulojen arvioidaan kasvavan 7 milj. eurolla. Koska kyse on valtion rahoittamasta toiminnasta, kasvavat myös kuntien menot vastaavasti.

Vuosille 2005–2008 jaksotetusta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta maksetaan yhteensä 86 milj. euroa v. 2007. Tästä kuntien osuus on 81 milj. euroa.

Vuosille 2005–2008 jaksotetun valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen viimeisen erän maksamista kunnille aikaistetaan vuodelle 2007. Se suoritetaan siten, että kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä pienennetään ja valtionverotuksen veroperusteita muutetaan siten, että verovelvollisten asemaan muutoksilla ei ole merkittävää vaikutusta. Kuntien verotulot kasvavat tämän seurauksena 185 milj. euroa v. 2007.

Matkakuluvähennyksen enimmäismäärää korotetaan v. 2007, mikä alentaa verotuottoja 14 milj. euroa, josta kuntien osuus on 7 milj. euroa. Lisäksi tuloverotuksen keventämistä jatketaan v. 2007 tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä päätetyllä tavalla. Kevennykset toteutetaan kokonaan valtionverotuksen puolella, mutta ne alentavat välillisesti myös kuntien verotuloa 17 milj. eurolla. Nämä kuntien verotulomenetykset, yhteensä 24 milj. euroa, kompensoidaan kunnille kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä alentamalla.

Valtion toimenpiteet lisäävät nettomääräisesti kuntien menoja 65 milj. euroa v. 2007.

Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperuste-muutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2006 verrattuna nettomääräisesti 291 milj. euroa ilman indeksikorotuksia ja indeksikorotukset mukaan lukien 424 milj. euroa.

Valtion vuoteen 2007 kohdistamien uusien toimenpiteiden lisäksi kuntatalouden tasapainoon ja peruspalvelujen rahoitustarpeeseen vaikuttavat kunnille aikaisemmin säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden määrän ja palvelujen kysynnän sekä verotulojen, palkkauskustannusten ja kustannustason kehitys.

Peruspalveluohjelman mukaan valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu-uudistusta. Uudistuksen tarkoituksena on turvata kunnallisten palvelujen asiakasmaksupohja ja maksujen oikeudenmukainen jakautuminen.

Indeksitarkistusten puolittamisen vaikutukset 2001–2007 (Suomen Kuntaliitto)

Vuosi	Täysi korotus M€	Toteutunut M€	Erotus M€
2001	129	57	71
2002	124	69	55
2003	156	78	78
2004	129	97 ¹⁾	32
2005	183	136 ¹⁾	47
2006	205	154 ¹⁾	51
2007	177	133 ¹⁾	44
Menetykset yhteensä M€ (vuositaso)			378

¹⁾ 75 % täydestä määrästä

Liite 10. Aikaisemmat talousarvio- ja tilinpäätösyhteenvedot

Talousarviot 1994–2008

Heikki Helin: Vuoden 1994 talousarviot: Valtio siirsi velanottoa kunnille. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:1.

Helin Heikki, Valoa tunnelin päässä? Suurten kaupunkien vuoden 1995 talousarviot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:1.

Heikki Helin, Kunnilla menee hyvin, kuntalaisilla huonommin. Suurten kaupunkien vuoden 1996 talousarviot ja palvelukustannusten vertailu 1993 sekä kuntien vuoden 1994 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:1.

Heikki Helin, Kunnallistalous – valtiontalouden jakojäännös? Kuntien tilinpäätökset 1995, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1995 ja talousarviot 1997. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:3.

Helin Heikki, Kunnallistalous kiristyy. Kuntien tilinpäätökset 1996, suurten kaupunkien toiminnoittaiset menot 1996 ja talousarviot 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:2.

Helin Heikki, Vuoristorataa valtion tahdittamana. Kuntien talouden kehitys ja suurten kaupunkien talousarviot 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:1.

Helin Heikki, Suurten kaupunkien talousarviot 2000 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1998. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2000:1.

Kaupungeissa varovaista optimismia. Suurten kaupunkien talousarviot 2001, palvelukustannukset 1999 ja Manner-Suomen kuntien tilinpäätökset 1999. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:1

Helin Heikki, Suurten kaupunkien talousarviot 2002: Kuntien resurssien uusjako. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:1.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2003: Kunnallistalouden vakautus ja Helsingin notkahdus. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:16. <http://www.hel.fi/tietokeskus/tutkimuksia/helin051202.pdf>

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2004: Suurten kaupunkien talous kiristyy. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004: 1.

Heikki Helin, Nousua ei luvassa. Suurten kaupunkien talousarviot 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004: 37. http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_12_23_Helin_vj37.pdf

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2005:44.

Heikki Helin, Investoinnit edelleen velaksi. Suurten kaupunkien talousarviot 2007. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006:40.

Heikki Helin, Suurten kaupunkien talousarviot 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 2007:11.

Tilinpäätökset 1993–2006

Heikki Helin, Vyötä ja verotusta kiristämällä. Suurten kaupunkien vuoden 1993 tilinpäätökset Tutkimuksia 1994:8

Helin Heikki, Velkakierre oikeni. Suurten kaupunkien vuoden 1994 tilinpäätökset. Tutkimuksia 1995:6.

Heikki Helin, Yhteisövero yllätti kunnat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1995 ja toiminnoittaiset menot 1994. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:10

Heikki Helin, Laskua odotellessa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1996 ja pohdiskelua talouden tunnusluvista vuoden 1997 talousarvioiden perusteella. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1997:4.

Helin Heikki, Kunnallisvero väheni, yhteisövero kasvoi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998, kuntien talousarviot 1998 ja yhteisöveron jako-osuuksien muutos. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1998:5.

Helin Heikki, Heikot vahvistuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1998 ja talouden taustat. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1999:7.

Helin Heikki, Kaupungit myötäisessä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 1999, talouden taustat ja kuntien talousarviot 2000. Helsingin kaupunkien tietokeskus, tutkimuksia 2000:3.

Verotulokirjaus vaikeuttaa tulkintaa. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Verkkojulkaisu 27.3.2001. ISBN 951-718-598-7

Helin Heikki, Ei mikään kovin suuri yllätys. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2001. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:5.

Heikki Helin, Ahdinkoon ajettu Helsinki. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2002 Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2003:9.

Heikki Helin, Verotulot hiipuivat. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2003. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004: 6.

Heikki Helin, Menokasvu velaksi. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2005:14.

Heikki Helin, Valtio vei välistä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006:12.

Heikki Helin, Tulorahoitus ei riitä. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen Tutkimuskatsauksia 2007:4.